

Ключевые слова: *информационные системы, персональные данные, обработка персональных данных, защита права, динамические информационные системы, юридические средства.*

Yesimov S. S. Protection of personal data in the context of dynamic information systems

The article deals with providing the protection of personal data by legal means while their processing in information systems concerning the right to privacy in the context of dynamic information systems in Ukraine.

Keywords: *information systems, personal data, processing of personal data law protection, dynamic information systems, legal means.*

Стаття надійшла 27 травня 2013 р.

УДК 351.741:35.076:343.123.12(477)

О. М. Засць

РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ БЛОКУ КРИМІНАЛЬНОЇ МІЛІЦІЇ

Висвітлюється питання реформування органів внутрішніх справ стосовно створення на базі ДСБЕЗ окремого підрозділу щодо попередження, виявлення та припинення кримінальних злочинів у сфері економіки – фінансової поліції.

Ключові слова: *фінансова поліція, кримінальні злочини, реформування, повноваження, економічна злочинність.*

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні актуальним стосовно реформування системи органів внутрішніх справ України є питання розмежування повноважень блоку кримінальної міліції, які впливають на повноваження підрозділу ДСБЕЗ та створення єдиного органу протидії економічній злочинності – фінансової поліції.

В Україні питання забезпечення економічної безпеки завжди були та залишаються й нині одними з головних, оскільки стабільний стан в країні, задоволення потреб населення та підвищення авторитету України на міжнародній арені безпосередньо залежить від послідовної політики, що проводиться в економічній сфері та створенні умов протидії будь-яким посяганням на економіку країни. Міністерство внутрішніх справ є одним із основних суб'єктів системи забезпечення на-

ціональної безпеки України, яке формує збалансовану державну політику та проводить комплекс узгоджених заходів щодо захисту національних інтересів у політичній, економічній, соціальній, військовій, прикордонній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах від внутрішніх і зовнішніх загроз [1]. Так, забезпечення економічної безпеки, як одного з компонентів національної безпеки країни, вимагає виконання створення стійкої ієрархічної системи з чітким розподілом повноважень та компетентним кадровим забезпеченням.

Стан дослідження. Розробці теоретичних та методологічних основ реформування органів внутрішніх справ України, а також питанням, пов'язаним з підвищенням його ефективності, присвячені праці вітчизняних вчених О. М. Бандурки, О. К. Безсмертного, А. С. Васильєва, І. І. Дзюби, І. В. Зозулі, А. Т. Комзюка, М. Д. Мартинова, О. В. Негодченко, О. І. Остапенка, В. М. Плішкіна, О. П. Рябченко, В. К. Шкарупи та інших. Дослідження вказаних авторів мають безсумнівну теоретичну і практичну значимість, однак вимоги сьогодення та стрімке реформування правоохоронних органів потребує постійного дослідження цього питання.

Метою статті є аналіз проблем реформування блоку кримінальної міліції, які стримують розвиток органів внутрішніх справ України, а також надання пропозицій щодо вдосконалення її функціонування.

Виклад основних положень. Функція поліції на сучасному етапі розвитку європейського суспільства визначається європейськими поліцейстами як сприяння у забезпеченні безпечного та справедливого соціального оточення, в якому права і відповідальність індивідуумів, сімей та громад відповідним чином збалансовані. Метою поліції є сприяння безпеці та зниження кількості випадків громадських заворушень; зниження рівня злочинності та тяжкості злочинів; сприяння здійсненню правосуддя таким чином, щоб підтримувати довір'я населення до закону. Завдання поліції з урахуванням цих положень викладаються наступним чином: збереження порядку і зниження частоти проявів антисоціальної поведінки; підвищення рівня безпеки населення; сприяння безпеці на дорогах і зменшення нещасних випадків; знищення організованої та міжнародної злочинності; боротьба з тероризмом; зниження рівня злочинності шляхом вивчення та виявлення її причин; зниження ступеня небезпечності злочинів, що вчиняються; забезпечення справедливого ставлення до підозрюваних; допомога жертвам та свідкам злочинів [5].

Статус сучасних органів внутрішніх справ України значно змінився в силу численних реформацій суспільно-політичного характеру.

Розглядаючи розвиток демократично-правових засад як головний напрямок розбудови держави, українська громада поступово трансформує власне ставлення до силових структур та розуміння їх функцій у сучасному житті. Ідея протидії злочинності як основної мети існування органів внутрішніх справ заміщується розумінням того, що основним змістом їх діяльності має бути охорона прав та свобод громадян і правового суспільства, а рівень цієї діяльності має відповідати сучасним вимогам розвитку суспільства. Якщо взяти Положення про Міністерство внутрішніх справ України, то можна звернути увагу, що законодавець визначає роль МВС України як головного (провідного) органу в системі центральних органів виконавчої влади з питань формування і реалізації державної політики і насамперед – у сфері захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань [2].

Проте сьогодні схема діяльності органів внутрішніх справ України, хоча й зазнала певного реформування, однак, як і раніше, залишається у рамках традиційного «силового» підходу, орієнтованого на боротьбу зі злочинністю як на основний вид правоохоронної діяльності. Такий підхід характерний для більшості постсоціалістичних країн і досить повно втілює уявлення нашого суспільства щодо функцій та завдання ОВС як головного «борця зі злочинністю».

Структура МВС України та проекти щодо її зміни відображають конкуренцію застарілої концепції, яка вбачає основною метою існування органів внутрішніх справ протидію злочинності з максимально широким колом повноважень, та сучасного погляду, згідно якого основним змістом діяльності ОВС у правовому суспільстві має бути охорона прав і свобод громадян з одночасним позбавленням органів внутрішніх справ невластивих їм функцій.

У системі Міністерства внутрішніх справ діє Державна служба боротьби з економічною злочинністю (далі – ДСБЕЗ), яка є спеціалізованим підрозділом ОВС, головним завданням якого є попередження, виявлення та припинення злочинів економічної спрямованості, підвищення ефективності оперативно-розшукової та агентурно-оперативної роботи [3].

Кожне рішення, яке стосується реформування блоку кримінальної міліції, передачі його функцій іншим державним органам (фінансовій поліції), має бути своєчасним, ґрунтуватись на науковому підході, яке потребує чіткого розрахунку необхідних ресурсів.

Реформування блоку кримінальної міліції, який є інтегрованим до загальної системи ОВС структурним підрозділом МВС, без одночасного реформування інших правоохоронних органів та чинного законодавства, на нашу думку, призведе до розбалансування усталеної сис-

теми протидії злочинам економічної спрямованості та узурпації повноважень щодо попередження, виявлення та припинення правопорушень у сфері економіки. Це є недоцільним, оскільки зникає головний принцип державного управління – система стримування та протидія, який повинен застосовуватися щодо всіх органів державної влади.

Аналізуючи вірогідність можливих наслідків передачі функцій підрозділів ДСБЕЗ до інших державних органів (фінансовій поліції), необхідно врахувати те, що сучасна система органів Міністерства внутрішніх справ складалася впродовж двадцяти років у результаті удосконалення значної кількості чинних нормативно-правових актів, процедур і функцій структурних підрозділів ДСБЕЗ, відпрацювання порядку їх взаємодії, науково-методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення їх діяльності. Відповідно до офіційної статистики оперуповноважені ДСБЕЗ органів внутрішніх справ виявляють більшість економічних злочинів. За цей час був напрацьований унікальний досвід оперативних працівників, які спеціалізуються на попередженні та виявленні саме злочинів економічної спрямованості. Ознаки цих злочинів переважно виявляються у ході оперативно-розшукових заходів, а їх розслідування є досить складним та потребує відповідної кваліфікації. У випадку передачі повноважень ДСБЕЗ до іншого органу (фінансовій поліції) цей досвід буде розпорошено та втрачено, що погіршить стан боротьби зі злочинністю у сфері економіки та створить реальну загрозу для національної безпеки України.

Погоджуючись з ідеєю необхідності інституційної реорганізації системи органів кримінальної юстиції та запровадження нових форм і методів їхньої діяльності, слід зауважити, що запропонований підхід передачі функцій підрозділів МВС України, які ведуть боротьбу зі злочинами у сфері економіки, іншим державним органам (фінансовій поліції) не узгоджується з положеннями державної Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України 8 квітня 2008 року № 311/2008. Відповідно до цієї концепції реалізацію державної політики у сфері правопорядку та боротьби зі злочинністю має забезпечувати Міністерство внутрішніх справ України [4].

Вирішення даного стратегічного завдання розгортається за такими напрямками:

- створення фінансової поліції, покликаної забезпечувати попередження, виявлення та розслідування кримінальних злочинів економічної спрямованості, надання професійної допомоги громадянам у забезпеченні особистої безпеки й охорони державної, комунальної та приватної власності;

– підвищення профілактичної функції в діяльності оперативних підрозділів ДСБЕЗ;

– урахування громадської думки населення в діяльності органів внутрішніх справ;

– використання закордонного досвіду щодо налагодження взаємозв'язку фінансової поліції з іншими правоохоронними, державними та контролюючими органами.

Об'єктивними передумовами створення фінансової поліції є:

– побудова правової держави;

– визначення необхідності подальшого вдосконалення механізму попередження, виявлення та розслідування кримінальних злочинів економічної спрямованості;

– реформування органів державної влади, в тому числі міліції України.

Для створення фінансової поліції необхідно вирішення низки організаційно-правових проблем:

а) законодавче закріплення правового статусу фінансової поліції;

б) вирішення питання стабільних фінансових надходжень на утримання підрозділів фінансової поліції;

в) оптимізація управлінських структур із зміною системи обслуговування, розміщення та управління РВВС, МВВС та УМВС, ГУМВС;

г) удосконалення адміністративного та кримінального законодавства;

д) зміна пріоритетних напрямків діяльності міліції, функцій служб та підрозділів і критеріїв оцінки їх діяльності.

Висновки. Органи внутрішніх справ України та проекти щодо їх реформування відображають конкуренцію застарілої концепції, яка вбачає за основну мету існування органів внутрішніх справ – боротьбу зі злочинністю з максимально широким колом повноважень, та сучасного погляду, згідно якого основним змістом діяльності ОВС у правовому суспільстві має бути охорона прав і свобод громадян.

Виходячи з вищенаведеного, необхідно зробити висновок про те, що реформування органу внутрішніх справ щодо питань розмежування повноважень блоку кримінальної міліції і передача її деяких повноважень іншим державним органам (фінансовій поліції) є дещо поспішною пропозицією, яка потребує подальшого аналізу та більш детального дослідження.

1. Про основи національної безпеки України: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.

2. Про Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Указ Президента від 6 квітня 2011 р. № 383/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 42. – Ст. 1774.

3. Про організацію діяльності підрозділів державної служби боротьби з економічною злочинністю Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 03.09.2012 № 769.

4. Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів: Указ Президента України № 311/2008 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року.

5. Core issues in policing / Ed. by F. Leisman, B. Loveday, S. Savage. – 2nd ed. – Harlow, 2000. – 337 p. – P. 14.

6. Зозуля І. В. Оптимізація структури концепції реформування системи органів МВС України / І. В. Зозуля // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 160–165 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-2/10zivcom.pdf>

7. Дзюба І. І. Мета та завдання МВС у сфері внутрішніх справ / І. І. Дзюба // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 72–78 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-1/10diicvc.pdf>

8. Мартинов М. Д. Сучасні проблеми організації діяльності органів внутрішніх справ України та шляхи їх вирішення / М. Д. Мартинов // Форум права. – 2010. – № 3. – С. 290–296 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-3/10mmdsiv.pdf>

9. Реформування поліції в країнах Центральної та Східної Європи: процес і прогрес / за ред. М. Капаріні, О. Мареніна. – К., 2005. – 296 с.

Заец А. М. Реформирование органов внутренних дел относительно разграничения полномочий блока криминальной милиции

Рассматривается вопрос реформирования органов внутренних дел относительно создания на базе ГСБЕП отдельного подразделения по предупреждению, выявлению и прекращению уголовных преступлений в сфере экономики – финансовой полиции.

Ключевые слова: финансовая полиция, уголовные преступления, реформирование, полномочия, экономическая преступность.

Zaets A. M. The Reforming of the Law Enforcement Bodies Concerning the Delimitation of Powers of the Criminal Police Units

The article deals with the reforming of the law enforcement bodies concerning the establishment of a separate entity «Financial Police» on the basis of the Department of the State Service on Combating Economic Crimes to prevent, detect and eliminate criminal offenses in the field of economics.

Key words: financial police, criminal offences, reforming, power, economic criminality.

Стаття надійшла 23 квітня 2013 р.